

Jozef Gregor Tajovský - Apoliena

„Ja a môj pán majster začali sme naraz robiť remeslo, lenže on ako majster, a ja zase ako učeň u neho. On sa potom hneď oženil, kdežto ja dosiaľ nepoznám tých familiárnych radostí.

Potom sme si vzali ešte druhého učňa, Jana, a prvý rok nepotrebovali sme slúžky. Po dome a v kuchyni vrteli sme sa s mladou paňou, po meste behal som ja s Janom.

Druhý rok narodilo sa nám dieťa.

Probovali sme okolo neho zpočiatku len sami. Ale keď nám to s Janom nešlo, hoc nás aj pán majster oflinkami a remeňom, pani majstrová zase metlou horlive mali k tomu, aby vreštiak bol čisto opatrený, nie, radšej sme sa dali šticovať a plieskať, len aby sme prinútili pána vziať k faganovi slúžku.

Prišla, lenže aká!

Nie to, že bolo dievča z hôr a sedliačťa, ale že malo vraj pätnásť rokov a bolo len ako päť. Taký kľč opálený a ruky ako švíbalka. Oči ako plánky, zelenô, biednô, začuchranô a hluchô. Ani by ho nebola pani vzala, ale jeho mať prosila, že sa ono spraví, a že pláca — aká bude, len dáke hábočky aby si vyslúžilo.

S Apolienou, či — ako sme ju my prezvali — s Polenom, sme sa chytro skamarátili, ale zato musela obsluhovať zpočiatku ešte aj nás. Ak nám dačo kázali, čo ktorý z toho mohol, rád potisol na ňu. A ona, sprosták, všetko spravila, a keď bolo zle, a nás vytĺkli, vyhrážali sme sa jej, nadúvali proti nej líca, buchnátovali ju, alebo rozvrteli na dvorci a — pustili.

Povážte, ako robia takí vybíjaní šarvanci, keď dostanú mača do rúk, kutľujú ho, kým nezdochne, alebo dáko neujde.

A nielen my, učni, ale ako takého sprostáčika, nemala ju rada ani pani, že jej nemohla len povedať, rozkázať, ale musela všetko ukazovať, ako sa čo robí.

Nakričala na ňu, namykala sa jej aj tá dosť.

A Poleno bola rada, že sa môže najesť, a o pár dní už hneď krajšie vyzerala. Páčilo sa jej, kývla mi hlavou, keď som jej raz na to otázku do ucha zatrubil.

Na druhú, či tretiu nedeľu prišlo druhé dievča k nám, ako by bolo našej Apolieny z oka vypadlo, lenže bolo čistejšie a krajšie oblečené, nie obrúsok, ale šatôčku malo na hlave. Ináč ale celkom taká bočka.

Prišlo, zasmialo sa, zavolalo celým krikom pozdravenie a chcelo panej ruku bozkať. Len sme tak oči vytŕčali, ja totiž aj s Janom.

„A kde-že-je-moja-sestra?“ opýtala sa hrubým hlasom, ako by bola mala zemiak v ústach.

„To bude dáka pochabá, alebo ako naše Poleno,“ zasmial sa Jano, ba aj ja.

Ale Apoliena videla ju z kuchyne, vyšla von, zasmialy sa jedna proti druhej, tá vzala jej dieťa z rúk, bozkala ho, Apoliena ju mykla za sukňu a vošly obe do kuchyne.

Už sme asi hádali, že aj tá je hluchá, a tá veľká podobnosť našej Apolieny utvrdila nás v tom, že to budú sestry.

Z kuchyne na dvorec nebolo počuť slova, krome keď vše zavrešťal malý Julík. Išli sme ich pozrieť, shováraly sa posunkami.

Na druhú nedeľu prišla zase mať a pobrala Apolieny hábočky na pranie.

O týždeň ich jej doniesla a prišlo s ňou aj malé, asi osemročné dievča, i to také, ako tie dve, najmladšia sestrička. Toto ešte vedelo pár slov trhave vypovedať, ale tiež viac kývalo hlavou, mihalo očkami a ukazovalo, ako vavelo.

„To je, ženička, však tiež vaše?“ — pýtala sa pani majstrová. (Pán — ak by ste boli zvedaví, bol na kolkárni, hral kolky aj karty razom. To ale nepatrí sem.)

„Aj to veru, aj.“

„Ale to vari počuje?“

„Počuje, ale od tejto a staršej, čo tu bola dnes týždeň, naučilo sa tiež ukazovať, a teraz tiež, už ho aj vše ubijem, a len keď čo chce, ukazuje a nepovie. Aj do školy som ho zaviedla, že sa

tam naučí lepšie vravieť, ale ťažko mu to ide. A potom deti: keď im ono ukazuje, ukazujú mu ony tobôž.“

„Ale muž váš, už ačak má príklady dva, toto nebije?“

„Na hlavičku mu už tak neletí, ale horkýže aj nie. Keď sa nahlce, čože ten dbá, prečo udrie a kade, či poza uši, či po tvári, či po chrbte. Taká som vše aj ja, celá belasá,“ hovorila žena, ale tak chladne, že sme jej to neverili.

„Nuž ale prečože neujdete od neho, keď vás bije, aj deti vám ožobráčil?“

„A kdeže ujdem, mladá pani moja? Nuž či sa po dobrých ľuďoch potákať, na zárobok chodiť, keď mám okolo svojho dosť práce! Nuž musím len prežiť a dobre s ním. Veď je on nie vždy taký! Ba ešte aj horší sa nájdu. Len keď už začne hltat', potom je už bez všetkej rozvahy, tlčie, bije, čo pochyť. Ale je už starší ako mladší, dá Pán Boh, že na starosť, ak sa jej dožije, síde mu to na um, čo sa nám naubližoval a nabil mňa aj svojich detí a koľko ráz bez všetkej príčiny, ako by si dobrú vôľu plnil. Teraz ešte pije, ale keď už nebude môcť, a začne si to čistou mysl'ou rozvažovať...“ hovorila s takým akýmsi presvedčením, ako by sa to muselo stať a otec musel sa polepšiť.

„No, to si ja, žena moja,“ pretrhla ju pani majstrová, „raz neviem ani pomyslieť, ako by mohol byť daktorý otec taký kat, a tak bez poriadku biť svoje deti, že ich ohluší... Ale vám sa divím, veď aby sa ten môjho dieťaťa bez príčiny, ale čo by mal hneď aj tú najväčšiu príčinu, ale deti by som si ožobráčiť predsa nedala!“ rozhorlila sa naša pani majstrová, že sme sa s Janom ani nehli. Ako by nás bola najprísnejšie hrešila.

„Bože, nuž či som sa s ním málo natrhala, alebo málo nautekala sa s nimi ako mačka s mladými pred psom, a prišiel za mnou, a ešte cudzí ľudia mali s ním oštaru. A keď sa zle, pani moja, dlho nerobí.“

„Jano,“ reku, „podže sem. Počuješ, od čoho je naša Apoliena hluchá?“

„Od bitky.“

„Tá tej iste viacej musela zniest', ako my.“

„Nás predsa tiež dosť hlušia, a ešte sme ani neokriveli, ani neohluchli, ba ani ti len nepoznať,“ robil som narážku na včerajší Janov výprask od pána, v ňom mu ruka a plece obelasy, a len preto, že zhltol Julíkovi cukor a pol rožteka.

„No len — aj ty si ešte nie tovarišom.“ Vyšli sme na ulicu a počali sme sa prekárať, ako, kedy a koľko ktorý dostal. Ja som tvrdil, že Jano viac, on zase, že ja lepšie, lebo mne že už raz tiež vraj za dva dni v uchu cvendžalo.

„Len aby sme neohluchli, ako naša Apoliena od bitky.“

„A ešte, chudina, od ruky otcovej. Ešte keď ťa cudzí, no, to je cudzí, ale otec...“

A od tých čias, kým Apoliena u nás slúžila, aj keď nás bili, nebolelo nás to tak, lebo sme si pripomínali, že Apoliena viac vystála, keď od zauškovania ohluchla a prestali sme na ňu húkať a sa jej posmievať.

Keď Julko mal počať hovoriť, vzali mu druhú slúžku, ale nám bolo Apolieny srdečne ľúto.

Ba, kde sa to ozaj, chúd'a, tlčie...?

Ale možno, že už má aj isté miesto, len nikto o ňom nevie...“